

Плис Н. В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

Науковий керівник: **Макеєва О. М.**, к. ю. н., доцент

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ НЕБЕСНИХ ТІЛ

Дослідження правового режиму небесних тіл базуються на принципах міжнародного права, нормах як національного, так і міжнародного права. Особливе значення виконання норм міжнародного права пов'язане зі здійсненням такої діяльності у територіях поза дією національної юрисдикції, однією з яких є небесні тіла. Як відомо, міжнародне космічне право базується на принципах дослідження космосу, діяльності та використання космічного простору, включаючи небесні тіла, розташовані в межах Сонячної системи. Слід зазначити, що поява і подальший розвиток нових галузей міжнародного права тісно пов'язані не тільки з новими сферами діяльності, а й з використанням новітніх космічних технологій, які забезпечують досягнення цілей дослідження космічного простору.

Основним міжнародно-правовим актом, що визначає режим дослідження і використання космічного простору і небесних тіл, є Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 року. У документі зазначено, що дослідження та використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, здійснюється на користь усіх націй, незалежно від ступеня їх економічного чи наукового розвитку, і є власністю всіх націй. Жодна частина космічного простору, включно з небесними тілами, не може використовуватися, займатися або володіти будь-якою державою іншим чином, а дослідження космічного простору повинно проводитися відповідно до міжнародного права, включаючи Статут Організації Об'єднаних Націй [1].

Спроба розвинути й уточнити деякі положення Договору про космос 1967 р. була зроблена в Угоді про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р. Зокрема, угода поширює на Місяць і небесні тіла режим «загального надбання людства» та приписує, щоб розробка природних ресурсів була тут підпорядкована спеціальному міжнародно-правовому режиму. Усе це зайвий раз підтверджує, що міжнародне космічне право в частині визначення режиму космосу та небесних тіл значною мірою перебуває в області бажаного, оскільки область дійсного залишається поки що поза межами досяжності людства.

Загалом, небесним тілом слід вважати будь-яке небесне тіло природного походження. Згідно з відповідними принципами міжнародного космічного права, космічний простір і небесні тіла відкриті для дослідження та використання всіма країнами на основі рівності та без будь-якої дискримінації.

При цьому слід враховувати і відмінності космічного простору від небесних тіл. На відміну від космічного простору, Місяць та інші небесні тіла повинні використовуватися виключно в мирних цілях, на них забороняється створення військових баз, будівель і укріплень, а також випробування будь-якої зброї, проведення військових навчань, погроза силою або її застосування, інші ворожі дії або погрози вчинення цих дій. Таким чином, одним із принципів космічного права є принцип повної демілітаризації Місяця та інших небесних тіл, хоча це не є настільки очевидним і загально визнаним, оскільки існують різні тлумачення відповідних положень договору, особливо чи вони застосовуються до всіх видів зброї або тільки до зброї масового ураження [2].

На думку С. Д. Білоцького, угода 1979 р. передбачила лише загальні цілі реалізації «міжнародного режиму»: а) впорядковане й безпечне освоєння природних ресурсів Місяця; б) раціональне регулювання цих ресурсів; в) розширення можливостей у справі використання цих ресурсів; г) справедливий розподіл між усіма державами-учасницями благ, одержуваних від цих ресурсів, з особливим урахуванням інтересів і потреб країн, що розвиваються, а також зусиль тих країн, які прямо або побічно зробили свій внесок у дослідження Місяця (ст. 11.7). Останній пункт містить у собі певне протиріччя щодо «справедливого

розподілу», «врахування інтересів країн, що розвиваються» і «країн, що зробили свій внесок у дослідження Місяця» [3, с.119].

Ці принципи та їх дотримання дуже важливі для світу. Якщо говорити про досягнення різних країн світу в цій галузі, то окремо варто виділити Україну, яка вступає у своє третє тисячоліття як одна з провідних космічних держав світу не лише за космічним потенціалом, а й за з точки зору його здатності реально реалізовувати сучасні космічні проекти. Сьогодні дослідження та використання космічного простору є необхідною умовою розвитку потенціалу науки і техніки, виробництва і технологій, забезпечення довгострокових інтересів держав у різних сферах, особливо у сфері безпеки та захисту.

Отже, можна зробити висновок, що правовий режим небесних тіл регулюється міжнародним космічним правом. Слід зазначити, що згадані договори у статті забезпечують дотримання прав використання небесних тіл та Місяця. Дуже важливими для правового регулювання є правила договору про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, оскільки у них є чітке розмежування дозволеного та не дозволеного. Загалом, такі правила спрямованні на покращення суспільного розвитку та прогресу у науці.

Література:

1. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 1967 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_480 (дата звернення: 05.11.2022).
2. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_482 (дата звернення: 05.11.2022).
3. Білоцький С. Д. Міжнародно-правове регулювання діяльності щодо природних ресурсів у космічному просторі та небесних тілах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2021. № 54. том 1. С. 118-123.